

**ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ**

Χαιρετισμός του Υπουργού Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας

κ. Πρόδρομου Προδρόμου στην παρουσίαση του βιβλίου του Πέτρου Παπαπολυβίου, « Πτυχές και Διαθλάσεις του Κυπριακού 1821: Πρόσωπα, Σχέδια και Σκιές»

Τετάρτη, 6 Ιουλίου 2022, 7:30 μ.μ.

Αίθουσα Τελετών Πανεπιστημίου Κύπρου

Με ικανοποίηση μοιράζομαι μαζί σας αυτή τη στιγμή χαράς, αφού η κυκλοφορία ενός βιβλίου είναι πάντα χαρμόσυνη είδηση. Ιδιαίτερα όμως χαίρομαι αφού πρόκειται για βιβλίο του ξεχωριστού συνεργάτη μας στο Υπουργείο Παιδείας, του Καθηγητή Ιστορία δρ Πέτρου Παπαπολυβίου. Πρέπει ακόμα να πω ευθύς αμέσως ότι το έργο «Πτυχές και Διαθλάσεις του κυπριακού 1821: πρόσωπα, σχέδια και σκιές», αποτελεί μια σημαντική συμβολή στην Ιστορία της σύγχρονης Κύπρου. Διότι έρχεται να εμπλουτίσει τη γνώση για μια σχετικά άγνωστη, ιστοριογραφικά περίοδο, το μερίδιο της Κύπρου στη μεγάλη εξέγερση του Γένους. Και με τον προσφυή υπότιτλο «πρόσωπα, σχέδια και σκιές» προετοιμάζει τον αναγνώστη ότι εδώ αναδεικνύονται σημαντικά πρόσωπα στα οποία ίσως δεν δόθηκε η προσοχή και δεν αποδόθηκε η σημασία που αναλογεί, ότι γίνεται ενδελεχής αναφορά σε σχέδια που ενσωμάτωναν οραματισμούς, ευγενείς προσδοκίες και πόθους που δεν τελεσφόρησαν πάντα, αλλά σημάδεψαν τον ρου της Ιστορίας, αλλά ακόμα πραγματεύεται «σκιές», εξελίξεις που δεν ολοκληρώθηκαν, ενέργειες και δράσεις που έμειναν στο «υπόβαθρο», αλλά και φήμες ακόμα που πλανήθηκαν...

Στη διάρκεια του προηγούμενου έτους, σε όλο το 2021, με την ευκαιρία της ολοκλήρωσης δυο αιώνων από τη μεγάλη Εθνική Επανάσταση του 1821, ο Πέτρος Παπαπολυβίου έδωσε σειρά διαλέξεων και συνέβαλε τα μέγιστα στην προσπάθεια όλων μας για να αποδώσουμε πρώτα τιμή στη μεγάλη αυτή ιστορική επέτειο, αλλά ταυτόχρονα και να καταστήσουμε κτήμα του ευρύτερου κοινού -και ιδιαίτερα των νέων μας- την ιστορική μνήμη, την ιστορική συνείδηση. Αλλά και ακόμα παραπέρα να καταγράψουμε: πρώτον την ξεχωριστή κυπριακή διάσταση της παλιγγενεσίας και,

δεύτερο, τα διαχρονικά και πανανθρώπινα μηνύματα εκείνης της εθνικής ανάτασης που στηρίχτηκε στην προηγηθείσα επίδραση του νεοελληνικού, ως οικεία εκδοχή του ευρύτερου Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού.

Θέλω εδώ και με αυτή την ευκαιρία για μια φορά ακόμα να ευχαριστήσω τον Πέτρο για την εξαιρετική συμβολή του στο πλαίσιο της ειδικής Επιτροπής για τους εορτασμούς - της οποίας προήδρευσε ο Καθηγητής Γιώργος Μπαμπινιώτης. Όπως και για την προσωπική συνεισφορά του στις πλείστες από τις εκδηλώσεις που διοργανώθηκαν.

Έχοντας τάξει εξ αρχής ως στόχο να αναδείξουμε, συμπληρωματικά στην πληθώρα σπουδαίων και καλά σχεδιασμένων εκδηλώσεων που έγιναν ανά το πανελλήνιο, την κυπριακή διάσταση της Επανάστασης του 1821, αλλά και την πνευματική διάσταση της παλιγγενεσίας, η συνεισφορά του Παπαπολυβίου ήταν καθοριστική. Τόσο γιατί βοήθησαν τα μέγιστα οι έρευνές του για τα γεγονότα του 1821 στην Κύπρο και τις προεκτάσεις στα επόμενα χρόνια και δεκαετίες, που αποτυπώνονται και σε αυτό το έργο, όπως επίσης και διότι η ιστοριογραφία στερεώνει το καταστάλαγμα των ιδεών και ιδεωδών, των αρχών εκείνων που ενέπνευσαν τον εθνικό αγώνα, δηλαδή την πνευματική παρακαταθήκη μέσα από τον Διαφωτισμό, ο οποίος εξάλλου ενέτεινε το ιδιαίτερο εκείνο διεθνές ρεύμα φιλελληνισμού.

Το μετρικό της Κύπρου στην Εθνική Επανάσταση, όπως τεκμηριώνεται πλέον και από την έρευνα, δεν περιορίζεται μόνο στο μαρτύριο, το σφαγιασμό και τους διωγμούς των «ιουλιανών», αλλά συμπληρώνεται με αθρόα συμμετοχή Κυπρίων, ως αγωνιστών, στην ίδια την Επανάσταση, στην κυρίως Ελλάδα. Μάρτυρας μας η κυπριακή σημαία της ελληνικής ελευθερίας με την οποία προχώρησαν στο μέτωπο Κύπριοι, που φυλάσσεται σήμερα στο Ιστορικό Μουσείο. Μπορέσαμε μάλιστα πέρσι να αναδείξουμε και να κάνουμε ευρύτερα γνωστό αυτό το λάβαρο, ως συμβολική υπόμνηση. Ξεκινώντας από αντίγραφο που παραδόθηκε στο Υπουργείο από την Πρεσβεία της Ελλάδος, στη συνέχεια την διαδώσαμε σε όλα τα σχολεία. Ενώ, ταυτόχρονα, την ίδια κίνηση έκανε και η Εκκλησία, αφού η Αρχιεπισκοπή έστειλε τη σημαία και σε όλους τους ναούς. Κατ' αυτό τον τρόπο, το 2021 κυμάτισε στην Κύπρο η σημαία των Κυπρίων πολεμιστών της Ελληνικής Επανάστασης.

Οι οποίοι, όπως προαναφέρθηκε από τον Πρέσβη κ. Παπαμελετίου ήταν αρκετές εκατοντάδες και κάποιοι εικάζουν ότι μπορεί και να έφταναν και σε χίλιους. Μέσα σε ένα πληθυσμό όπου οι Έλληνες Χριστιανοί στην Κύπρο αριθμούσαν γύρω στις 60 χιλιάδες, είτε 500-600 οι Κύπριοι που πολέμησαν για την Επανάσταση είτε περισσότεροι, ίσως και χίλιοι, αν συνυπολογίσουμε και όσους μαρτύρησαν στην Κύπρο από τα εκδικητικά μέτρα των Τούρκων, σίγουρα αντιστοιχούσαν σε ποσοστό

της τάξης 5-10% των ενηλίκων αρρένων. Αν το σκεφτούμε, αναλογιζόμαστε τις διαστάσεις της αφοσίωσης του κυπριακού ελληνισμού στο εθνικό πεπρωμένο...

Μαρτυράς μας λοιπόν η «σημέα ελληνικι πατρης Κύπρου», όπως μάρτυρας της συμμετοχής των Κυπρίων και η συγκινητική αναφορά μέσα από τα Απομνημονεύματα του Στρατηγού Μακρυγιάννη στον αγωνιστή Μιχάλη Κυπραίο (ως Κυπραίος ή Κύπριος καταγράφονταν τότε οι πιο πολλοί, ελλείπει επίσημα καταχωρημένου επιθέτου). Μάρτυράς μας και τα γραφόμενα που άφησε ο Ιωάννης Σταυριανός από τη Λόφου, όπως και οι αναφορές στο Γενικό Σχέδιο της Φιλικής Εταιρείας... Και τόσα πολλά ακόμα. Μαρτυρίες που τώρα τεκμηριώνονται και επιστημονικά.

Στο μερτικό της Κύπρου καταγράφονται όμως και το μαρτύριο και η εμβληματική θυσία του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού και των τριών μητροπολιτών, όπως μας παραδίδονται και μέσα από το εθνικό μας ποίημα, την 9^η Ιουλίου 1821 του Βασίλη Μιχαηλίδη. Αλλά και η θυσία εκατοντάδων άλλων προκρίτων ή και απλών ανθρώπων που θυσιάστηκαν.

Μήπως όμως δεν είναι μετρικό της Κύπρου είναι και η απαρχή έκτοτε του αλυτρωτικού αγώνα που πέρασε μέσα από εξεγέρσεις του 19^{ου} αιώνα, τις πρώτες κινητοποιήσεις με την άφιξη των Βρετανών και τις διαδηλώσεις στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, τον ξεσηκωμό του 1931 και έφτασε μέχρι τον λαμπρό εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ. Γιατί το ενωτικό κίνημα ξεκίνησε από τότε, με το σκίρτημα του Διαφωτισμού, με έναν Ιωάννη Καρατζά που μαρτύρησε στο στενό κύκλο του Ρήγα Βελεστινλή, πέρασε μέσα από την κρύπτη στα υπόγεια της τότε Ελληνικής Σχολής -σήμερα Παγκυπρίου Γυμνασίου- όπου φαίνεται ότι φιλοξενούνταν μέλη της Φιλικής Εταιρείας που έφταναν κρυφά, διατρανώθηκε σε διακηρύξεις των φυγάδων του 1821 που έφτασαν σε άλλους τόπους της Ευρώπης και στερεώθηκε στην τοποθέτηση του Ιωάννη Καποδίστρια. Πρέπει, μάλιστα, να το θυμόμαστε αυτό. Ότι ο φωτισμένος εκείνος πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας, συνειδητοποιώντας τι συνέβαινε στην Κύπρο, όπως είχε ορίσει τα δυνητικά και δικαιωματικά όρια του ελληνικού έθνους είχε σαφώς συμπεριλάβει και την Κύπρο.

Στο μετρικό της Κύπρου και άλλα περιστατικά, όπως για παράδειγμα οι εκκλήσεις στους Υδραίους για χρηματοδότηση ενός κυπριακού αγώνα ή ακόμα περιπετειώδεις εξελίξεις, στα όρια της παρωδίας, όπως το θρυλούμενο δάνειο κυπριακού αγώνα...

Η συμβολή του Πέτρου Παπαπολυβίου σε αυτή την προσπάθεια υπήρξε καθοριστική και ποικιλόμορφη. Όχι μόνο με διαλέξεις και επιστημονικές συμβουλές και καθοδήγηση, αλλά και βαθύτερα, με επιστημονική έρευνα και τεκμηρίωση. Με απαντήσεις σε ιστορικά ερωτήματα και ανάδειξη, μέσα από πηγές και τεκμηρίωση, άγνωστων ή και ελλιπώς γνωστών στοιχείων, γεγονότων, τάσεων...

Έρχομαι από μακριά, γράφει ο Οδυσσέας Ελύτης. Ναι, ο Έλληνας και ο Ελληνισμός της Κύπρου κρατά και έρχεται από μακριά. Μια τέτοια διαδρομή των δράσεων και των ιδεών αποκαθιστά και η ιστορική διερεύνηση που παραδίδεται σε αυτό τον τόμο. Αποκαθιστά τη φορά και το νόημα της νεότερης κυπριακής Ιστορίας. Δίνει υπόσταση και κάνει ορατό και απτό αυτό το νήμα της Ιστορίας που μας συνέχει μέσα από τη μακρόσυρτη διάρκεια του ιστορικού χρόνου.

Τη συνέχεια και τη συνοχή, την ιστορική αλληλουχία της δίψας για εθνική ελευθερία και του αιτήματος για ιδιοπροσωπία του Ελληνισμού της Κύπρου, από την εποχή της μεγάλης Εθνικής Επανάστασης του 1821 μέχρι και τις αρχές και τα μέσα του εικοστού αιώνα, που τις διακρίναμε και τις ψηλαφούσαμε, ήρθαν οι έρευνες και οι εργασίες του Πέτρου Παπαπολυβίου να τις τεκμηριώσουν και να τις στερεώσουν. Ότι δηλαδή οι αλυτρωτικές κινητοποιήσεις και τα αιτήματα προς τους Άγγλους αποικιοκράτες, από την αρχή του 20^{ου} αιώνα, η αντίσταση και ο αγώνας για την ελληνική παιδεία στα χρόνια του Μεσοπολέμου και αυτή η αντιαποικιακή εξέγερση του 1931, μέχρι και τον μεγάλο Αγώνα της ΕΟΚΑ, ήταν ουσιαστικά συνέχεια ενός ρεύματος ιδεών και μιας κατάστασης πνεύματος που διαμορφώθηκε από τότε. Κρατάνε από το τέλος του 18^{ου} αιώνα, όταν ο Κύπριος λόγιος Ιωάννης Καρατζάς έπεσε για την ελευθερία στο Βελιγράδι, από τότε που οι Κύπριοι ιεράρχες και πρόκριτοι απαγχονίστηκαν ή σφαγιάστηκαν από το οθωμανικό κατοχικό καθεστώς. Από τις μέρες εκείνες που εμπνευσμένοι αγωνιστές όπως οι Θησείς κινητοποιήθηκαν και κρυφά απεργάζονταν αγώνα για την ελευθερία. Τον ίδιο καιρό που αγωνιστές της ελευθερίας, όπως αυτός που ξεχωρίζει και στο έργο του Πέτρου Παπαπολυβίου, ο Χαράλαμπος Μάλλης, πολέμησαν στην Ελλάδα.

Αναλογιζόμενος τις προσπάθειες που έγιναν στη διάρκεια της περσινής χρονιάς, εκτός από την ευρύτερη επιστημονική ιστοριογραφική έρευνα και τα έργα του Πέτρου, θέλω να εξάρω ιδιαίτερα και τη συμβολή του μέσα από τα δυο τεκμηριωμένα και εύχρηστα τεύχη, απευθυνόμενα στο ευρύτερο κοινό, που διανεμήθηκαν από την εφημερίδα «Ο Φιλελεύθερος», με τίτλο «200 Χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Το τίμημα και η συμβολή της Κύπρου». Συνέβαλαν οπωσδήποτε στην ευρύτερη διάδοση και την εμπέδωση ιστορικής συνείδησης .

Επί του προκειμένου, η σημασία και η βαρύτητα των ντοκουμέντων που παρουσιάζονται στο βιβλίο που έχουμε τώρα στα χέρια μας, αλλά και τα στοιχεία που προκύπτουν μέσα από άγνωστα έγγραφα, εμπεδώνουν την ιστορική γνώση και ενισχύουν την ιστορική συνείδηση μας. Με το βιβλίο αυτό τεκμηριώνεται η συμβολή των Κυπρίων στην Εθνική Επανάσταση του '21 και αναδεικνύεται όχι μόνο η σημασία και το βάρος του 1821 στο νησί μας, αλλά και η κεφαλαιώδης σημασία της συμμετοχής των Ελλήνων Κυπρίων στην Επανάσταση και στη δημιουργία της "Νέας Ελλάδος". Η συγκεκριμένη καταγραφή 294 ονομάτων Κυπρίων αγωνιστών, που αντλεί σε έγγραφα

της περιόδου και αν δεν εξαντλεί οριστικά το θέμα, θέτει τις βάσεις. Μιλάμε πλέον με στοιχεία για τη συνεισφορά του Ελληνισμού της Κύπρου στον ξεσηκωμό του έθνους.

Η άγνωστη εκδοχή της Διακήρυξης του Δεκεμβρίου του 1821 με 18 υπογραφές, έτσι όπως εμφανίζεται σε ανέκδοτα έγγραφα του Νικολάου Θησέως και του Χαράλαμπου Μάλη, φανερώνει την πηγαία και ανίκητη επιθυμία των Κυπρίων να συμπορευτούν με τους υπόλοιπους Έλληνες στον αγώνα για ελευθερία και ένωση με την Ελλάδα. Καταδεικνύει και την καταγωγή του ενωτικού αιτήματος. Είναι εκείνος ο πόθος, η κατάθεση ψυχής και αίματος και οι παρακαταθήκες εθνικής κληρονομιάς, που έφτασαν μέχρι το 1931 και τελικά στον επιτυχή απελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ, το 1955.

Μέσα από τις περιδινήσεις των καιρών και τον θόρυβο φευγαλέων αναζητήσεων ή και ιδεών προκλητικού αναθεωρητισμού, η ιστορική γνώση και επίγνωση στην οποία μπορεί να μνηθούμε μέσα από τέτοιες εργασίες, δίνουν κατεύθυνση και έρεισμα συνείδησης για τον σύγχρονο κυπριακό ελληνισμό.

Το ερευνητικό και συγγραφικό έργο του κ. Παπαπολυβίου είναι γνωστό, όπως νομίζω και η έκταση και σημασία του. Γι' αυτό και δεν χρειάζεται να επιμείνω περισσότερο.

Η επιστασία της ιστορικής γνώσης στη συνείδηση και την κατεύθυνση του συνεχιζόμενου και αδικαίωτου -φευ- αιτήματος της Κύπρου για πλήρη ελευθερία, για τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων και για τα άλλα ιδεώδη που έλαμψαν τότε, πρώτα με τη μεγάλη Γαλλική Επανάσταση ή και με την Αμερικανική Επανάσταση, αλλά εξίσου στη συνέχεια με το νεοελληνικό Διαφωτισμό και την Ελληνική Επανάσταση του 1821 και φώτισαν το δρόμο αγώνων, είναι πολύτιμη, αλλά και απαραίτητη. Γι' αυτό έργα σαν κι αυτό συνεισφέρουν και εθνικά.

Επομένως, ολοκληρώνοντας όχι μόνο θα συγχαρώ τον Καθηγητή Παπαπολυβίου, αλλά και ως Υπουργός Παιδείας τον ευχαριστώ για τις προσπάθειες όλες και για την προσφορά του. Και δεν θα παραλείψω να τον ευχαριστήσω ειδικότερα και για τη διαχρονική συμπαράσταση και στήριξη του προς την Ομάδα Αναλυτικών προγραμμάτων Ιστορίας και το συμβουλευτικό έργο που προσφέρει.

Δεν υπάρχει ωστόσο καμία αμφιβολία ότι τα αποτελέσματα των ερευνών του περιποιούν τιμή και σε αυτή την ίδια την ιστοριογραφία στην Κύπρο, αλλά και στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Ευχόμενος κάθε επιτυχία στην πορεία αυτού του βιβλίου και γενικότερα του ίδιου προσωπικά, μεταφέρω στον Πέτρο και την προσδοκία όλων μας -νομίζω- να συνεχίσει την έρευνα και τη συγγραφή και να μας δώσει κι άλλα τέτοια έργα.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.